

DE NOORD-BRABANDER

Staats- en Letterkundig Dagblad.

ABONNEMENTS - PRIJS
 Voor de Stad. . f 12.
 Franco per post. » 14.

«VICERE VERUM QUID VETAT?»
 HORATIUS.

ADVERTENTIE
 15 cents de regel
 behalve 35 cents zegel

(Verschijnende driemaal in de week: Dinsdag, Donderdag en Zaterdag.)

HET ONDERWIJS.

Levendig is de strijd, welke in Frankrijk over de vrijheid van onderwijs gevoerd wordt. Daaraan nemen daar alle klassen der maatschappij deel.

Geheel het episkopaat van Frankrijk, gesteund door zijne talrijke geestelijkheid; het grootste deel der protestanten; alle ware verdedigers der vrijheid, onverschillig welke godsdienstige of politieke beginselen zij aankleven, allen slaan de handen in een, om met eenparige kracht hun grondwettig recht, de vrijheid van onderwijs te vorderen.

Daartegen verzet zich het gouvernement; en natuurlijk is er geene regering, welke niet dan gedwongen eenige vrijheid verleent. Daartegen spannen zamen, het grootste gedeelte der staatsmannen, die hunne vernedering aan de omwenteling van 1830 te danken hebben; de leden der universiteit, en met een woord, al wie onder den naam van liberaal en wijsgeer in Frankrijk anti-christelijk, ongodist is. En deze zijn talrijk. Dezulken worden hier te lande door een *Tijdgenoot* en *Kerkhode* Katholijken genoemd, ofschoon zij zelfs niet eens meer christen zijn. Hoe kan men christen zijn, als men de veropenbaring verwerpt?

De wapenen waarmede de strijd gevoerd wordt, zijn verschillend en beslissen de zaak voor den onpartijdigen beoordeelaar.

De verdedigers der vrijheid redeneren, en stellen verzoeken op, die zij der wetgevende magt toezenden. De bestrijders lasteren, en daar waar laster niet voldoende is, bezigen zij den kerker. Wij gelooven niet dat dit laatste een krachtig bewijs is; maar het wijkt, van den vermoed, welke hen behelst, die onder den naam van vrijheid toonen niets anders te willen, dan vrijheid voor zich, om de godsdienst en wat daarmede in verband staat aanteranden.

De strijd, welke door zulk eene natie met zoveel geweld gevoerd wordt, kan zich onmogelijk binnen de grenzen van dat rijk beperken. Hij moet weerklink vinden in naburige rijken. Aller ooggen zijn daarop gevestigd; en het kon niet anders of hij moest op Nederlandschen bodem, sympathien ontmoeten.

Hij heeft aanleiding gegeven aan den heer Professor der universiteit van Groningen; *Horstede de Groot* om in een paar brochu-

ren zijne denkbeelden daarover nader te ontwikkelen. De geleerde schrijver had namelijk reeds vroeger tegen de vrijheid van onderwijs geijverd.

De *Tijdgenoot* heeft daarin gelegenheid gevonden, om in zijn nummer van den 24 augustus een artikel te schrijven, zooals hij alleen in staat is dit te doen; te weten in den trant der *staatkundige praters*, welke de *Spektator* zoo juist geschetst heeft.

Logika heeft de *Tijdgenoot* nooit gehad. Het kan dus geene verandering baren, dat hiër weer ontbreekt; *c'est un peccé d'habitude*.

Scherpzinnigheid vorderen wij van den *Tijdgenoot* ook niet. Wij betreuren het, dat hem de gaaf niet verleend is, om helder te zien in de zaken, die hij behandelt. En wij gelooven, dat het waarlijk zijne schuld niet is, wanneer hij woorden voor denkbeelden aanziet.

En toch heeft de *Tijdgenoot* in het artikel, waarvan wij spreken, bewijzen van doorzicht gegeven, welke men misschien nergens elders zal vinden.

De *Tijdgenoot* heeft ontdekt, en gelukkig, niemand tot dusverre drög er kennis van, dat *Nederland een land is, waar kerkgenootschappen bestaan*. Dit staat zoo pag. 533. reg. 19 en 20 te lezen. Wij noodigen onze lezers uit, die aanhaling te verifieeren; want de ontdekking des *Tijdgenoots* is van groot gewigt, daar ten gevolge van dien, de staatgeen recht zal hebben, om zich van het godsdienstig onderwijs der natie meester te maken.

Het is jammer, dat de *Tijdgenoot* nog aan een onbegreep denk gaat. Zelden heeft hij tijd of plaats voor het aanvoeren van bewijzen. Zoo heeft hij ook hier weer, zonder zelfs een schijn van bewijs aan te voeren, in den vorm van eene magtspreuk neergesteld: «dat Nederland een land is, » waar kerkgenootschappen bestaan.» Een ieder zal dat niet op zijn woord gelooven. Kan welke gevolgen zoude het niet na zich kunnen slepen, indien daaromtrent bij de natie eenigen twijfel bleef bestaan?

Als men uit het aangevoerde het geheele artikel van den *Tijdgenoot* zoude beoordeelen, dan zou men zich zeer vergissen.

Onder een aantal van onhoudbare tegenstrijdige opinien, wordt door hem ook me-

nig gezond denkbeeld verdedigd. Maar als altijd blijft hij hantirerig staan, en wil hij niet de gevolgen van een aangenomen beslis-

Tegen den heer *HORSTEDÉ DE GROOT* beweert hij met recht, dat een christelijk onderwijs, op staats- dat is gemengde scholen, regtens onmogelijk is. Wij laten eenige uittrekselen uit dat artikel volgen, waarin hij meer dan naar gewoonte, heldere, en vooral goede denkbeelden aankleeft.

Er blijft wel altijd nog iets van de *Tijdgenoot* doorzweven. Maar het is daarom des te meer op prijs te stellen. Men zie het Mengelwerk. Wij zullen nader op dit artikel terug komen.

ITALIE

Men schrijft van de grenzen in dato 17 augustus, dat de Napolitaansche troepen eene ernstige ontmoeting gehad hebben, met eene der gewapende banden, welke zich na de ontscheeping der uitgevekenen van Corfu, in de Abruzzen gevormd hebben. Het schijnt dat de koninklijke troepen eene volkomene overwinning over de opstandelingen behaald hebben. Het getal krijgsgevangenen en gesneuvelden van deze laatsten is vrij aanzienlijk.

TURKIJE

De beweegreden welke de Fransche regering hart doen besluiten, om den kontra-admiraal Parzeval-Dechenes met vijf schepen naar Tunis afzenden, dat wil zeggen, de vrees van de verschijning der Turksche vloot, in de wateren van Tunis, schijnt niet den minsten grond te hebben. De *Alibi* pacha, is nog altijd met zijn *Alibi* van Syrië. Volgens de berichten van den 7 dezer, verhoort men aldaar dat aan den bevelhebber der vloot, nieuwe voorschriften waren gezonden, welke ten doel hadden, de bevestiging der Syriache kwestie te bevorderen. Blijkens eene andere berichtgeving zonden de vertegenwoordigers van Frankrijk en van Oostenrijk, ten gevolge van nieuwe instruktiën van hunne hoven, verklaard hebben, voortaan hunne pogingen een behoefte der familie Chebab te zullen staken, daar aan haar het overlaten. Dit laatste is ons echter zeer onwaarschijnlijk voorkomende.

DUITSCHLAND

Omtrent Schamyl, het hertog der Cirkassiërs, worden de volgende bijzonderheden medegedeeld:

» Het was in 1829, de Russen hadden wonden van dapperheid verrigt. Eene sombere beengte lag Kasi-Moula, de hertog van den Kasi, door 20 kogels aangeboord; hij sloeg op de lijken van vier der zijnen, en klemde met zijne pistool in de eene hand, terwijl met de andere in zijnen laagen baard greep en op elkander gesloten hield, teneinde alle

zeming van smart te versmoren. De Russen tri omfeerden. Maar de Russische adelaar stijgt slechts op den Kaukasus, om er onmiddellijk weder van af te dalen; hij kan zijn nest niet op dezelfde sneeuwtoppen bouwen. Naast Kasi-Moula vonden de Russen een veertienjarigen knaap; de leerling van Kasi-Moula zou zijn opvolger worden; deze gevangene was Schamyl, en deze knaap moest eenmaal den Kaukasus veroveren en de Russen verpletteren.

Hij werd naar St. Petersburg opgezonden en in het regiment der edelen geplaatst, om er zijne opvoeding te genieten. Hij werd een der beste leerlingen, en onderscheidde zich door zijne zeldzame bekwaamheid. Tot officier benoemd, begaf hij zich naar den Kaukasus; hij streed in de voorhoede der Russen, tegen zijne landgenooten, met eene dapperheid, die meermalen den roep der Russen, en de achterdocht zijner chefs opwekte; zooveel moed voor eene vreemde zaak scheen luichelarij; een onbedreven bevelhebber liet zich eens ten aanhoore van Schamyl het woord verrader ontvallen. Den volgenden dag zag men Schamyl niet meer in de rijen der Russen. Hij was bij de eerste schermutseling tot den vijand overgegaan.

De Russen verloren hem uit oog, maar hunne nederlagen vermeerderden dagelijks. Eens klonk de naam van Schamyl in de Russische ooren als dien van eenen geessel der vernietiging. Hij bragt alles in het werk, bijgeloof, list, goud, niet om den Kaukasus te redden, maar om zich op de Russen te wreken, die hem hadden miskend.

Eens werd een officier van het regiment der edelen met 150 man uitgezonden, om hem in de bergen te zoeken. Naauwelijks was hij op 20 minuten afstands van het legerkorps van generaal Grabbe, of eene talrijke en vreesselijke schare Cirkassiërs overvalt hem.

De officier, in den arm gekwetst, verdedigt zich aan het hoofd zijner soldaten, die, waar zij niet kunnen overwinnen, toch weten te sterven. Een edle ruiter komt op hem af en blijft op eenige voetstappen afstands onbewegelijk staan, « B... » roept hij hem in het Russisch toe, « herkent gij mij? Wij zijn te zamen opgegroeid. »

« Schamyl! gij zijt het! » roept de Russische officier uit, die zijn gewezen makker had erkend, en het gevecht werd gestaakt. — Schamyl liet aan de Russen levensmiddelen uitdeelen. « Ik bemijn nog steeds de Russen, » zeide hij tot B..., « en het is niet tegenia, dat ik tegen hen vecht, maar ieder ander zou, in mijne plaats, hetzelfde hebben gedaan. » — « Gij wist welk eene belediging ik heb ondergaan! » — « Onzinnige, » zeide B..., « denkt gij tegen den Czar te kunnen strijden? » — « Wat doet mij zijne magt? hier is zij niets; ik onttrek mij aan al zijne slagen. » « Uw hartstogt doet u dwalen; gij acht u sterker dan gij zijt en eens... denk aan Kasi-Moula. » — « Zijn einde was roemrijk, » zeide hij. — Een denkbeeld schoot den Russischen officier te binnen; hij wilde den strijd hervatten en zijn land van den vreesselijken vijand berijden; maar Schamyl liet zijne wonden verbinden, hij verwierp deze gedachte met afgrijzen. « Schamyl, » zeide hij, « indien gij echter vrede sloot, gij het op voordeelige voorwaarden kunnen... » — « Nimmer, mijne wraak is niet bevredigd! » — « Maar wat is uwe toekomst, en welk is uw roep? » — « Mijne toekomst is in Gods hand, en mijn roep is in de mijne. » — « Gij zoudt verpiffenis kunnen krijgen, en eene betrekking bij het leger. » — « Czar onderhandelt niet met rebellen; ik wil zelf Czar zijn, en ik ben het hier. » — Daarna scheide hij van zijnen vriend, die hem later niet wederzag.

ENGELAND

Bit Londen verneemt men, dat de drie personen met name Valler, Enrico en Harrison, door het centraal krimineel gerechtshof aldaar schuldig bevonden zijn aan het valscheijk namaken van coupons

der obligatiën 5 per cents Nederlandsche schuld, en die ten gevolge tot tien jaren transportatie zijn veroordeeld.

Uit Malta wordt de 15 dezer het volgende geadhreven:

De Nederlandsche fregatten de *Rijn* en de *Japon*, onder de bevelen van prins Hendrik der Nederlanden, zijn den 13den, laatst van Tunis, alhier aangekomen. Langs dezen weg heeft men vernomen dat het Fransche smaldeel onder het bevel van den admiraal Parseval-Bichères, uit vier schepen bestaande, voor Tunis ten anker lag. Wat de Turksche vloot betreft, het gerucht dat zij zich naar de kusten van Tunis rigtte, schijnt zich niet te bevestigen.

SPANJE.

Het schijnt thans zeker dat het tusschen Spanje en Marokko ontstane geschil gemiddeld is. Indien het dagblad de *Globo* waarheid spreekt, heeft de keizer Abd-el-Rhaman niet alleen aan de bilijke klagten van het kabinet van Madrid toegegeven, maar zich tevens verbonden om Spanje schadeloos te stellen voor de verliezen, door dit land ten gevolge van de onderbreking der betrekkingen tusschen de beide rijken geleden. Abd-el-Rhaman zou daarenboven aangeboden hebben aan Spanje eene streek grond van drie mijlen rondom Ceuta af te staan. Die berigten zijn, zoo als men ziet, geheel vredehevend; doch het overhaast vertrek van den heer Bulwer naar Marokko blijft nog altijd te verklaren over. Misschien heeft de Spaansche regering de haar door den sultan aangeboden voldoening niet genoegzaam geacht. Dit wordt althans door brieven uit Madrid beweerd, en die bewering komt ons zeer waarschijnlijk voor.

FRANKRIJK

Ofschoon verscheidene dagbladen gisteren bleven verzekeren, dat de koning zijn plan om de koningin van Engeland te bezoeken opgegeven had, zeggen doorgaans wel onderrigte personen dat in dit plan niet de minste verandering is gekomen, en dat van den aanvang af het oogmerk geweest is die reis niet voor in het begin van oktober te doen, waaruit het zich zou laten verklaren dat de voorbereidselen tot nog toe niet zeer druk zijn.

— Onder de geruchten van den dag behoort dat de koning van Pruisen zijne bemiddeling in de geschillen tusschen Engeland en Frankrijk heeft aangeboden.

— Een ministerieel dagblad vleit zich met den ijver en moed, door den maarschalk en den prins gelijktijdig aan de beide uitersten van het keizerrijk Marokko, ter zee en op het land, betoond, de oorlogswoede der vorsten en bevolking zal ingetoomd hebben, welke, voegt dat blad hierbij, geen ander regt dan dat van den sterksten, geene andere regtvaardigheid dan die van het gewapend noodlot kennen. De oppositiebladen betuigen hun leedwezen dat het den gouverneur-generaal niet veroorloofd zal zijn de noodige versterking te ontvangen, om krachtdadig door te tasten, en den Emir met zijne vrienden te vervolgen, dewijl de Arabieren, al vallen zij ook niet meer geregeld aan, nu die stroomtoegen zullen voortzetten, welke den Franschen en hunnen bondgenooten op zooveel verliezen en inspanning te staan kóhlen.

— Ten bewijze dat de Marokkanen geringe waarde aan hunne versterkte plaatsen hechten herinnere men zich de volgende anekdote: « Muley Mohammed X, keizer van Marokko, die van 1747 tot 1780 heerschte, voegde eens den waarnemenden konsul van Frankrijk toe: « Uw meester (Lodewijk XV) dreigt mijne zeeplaatzen te zullen vernietigen. Wat denkt gij wel dat die expeditie hem kosten zal? » — Na lang aarzelen, schatte de konsul dit op acht millioen. » Wel nu, hervatte de keizer, schrijft uw meester dat hij mij de helft dier som zendt, en ik zal ze verbranden. »

— De inhoud der dépêche van den maarschalk Bugeaud wordt door berigten uit Algerie en Marokko be-

vestigd. Het schijnt zelfs dat de door de Franschen behaalde overwinning schitterender is geweest dan men in het eerste oogenblik gemaend had: althans volgens de dagbladen van Algiers was het Marokkaansche leger 40,000, waaronder 4,000 ridders, sterk. Deze ontzaglijke magt heeft echter aan der Franschen dapperheid niet kunnen wederstaan. Zij is in stukken gehouwen en op de vlug gedreven, ofschoon de zwarte garde des keizers van Marokko, welke voor de beste troep van het land gehouden wordt, aan het gevecht deelnam. Binnen eenige dagen denken wij in staat te zijn de volledige bijzonderheden van dit schoone wapenfeit mede te deelen. Tot heden heeft men niet ontvangen, dan de bekende dépêche van den maarschalk; hij heeft zich echter bij dit stuk voor behouden, later een uitvoerig rapport intezenden.

Het berigt der overwinning van Isly, heeft wijders in al de steden van Algerie, de meeste gestadig verwekt.

— Wij hebben berigten over het eskader van den prins van Joinville. Het is niet Larache, zoo als de Spaansche bladen meldden, maar Mogador, de sterkste stad der Marokkaansche kust, waartegen de Fransche vuurmonden ditmaal zijn gericht geweest.

De volgende telegraphische dépêche is daarom trent bekend gemaakt:

» Mogador, den 17me.

» De prins van Joinville aan den minister van marine.

» Den 15. hebben wij Mogador aangetast.

» Na de stad en hare batterijen te hebben plots geschoten, hebben wij bezit genomen van het eiland en de haven.

» Acht en zeventig man, waaronder zeven officieren, zijn gekwetst of gesneuveld. Ik houd mij bezig met het eiland van garnizoen te voorzien, heb de haven in staat van blokkade gesteld.

» Voor eensluidend afschrift.

» Baron de Mackau.

Het eiland waarvan de prins spreekt, bestrijft de haven van Mogador en is tegenover dezelve gelegen.

— Men verzekert dat de regering voornemens is den maarschalk Bugeaud, als belooning voor zijn schoon wapenfeit van den 14e, te benoemen tot hertog van Isly en pair van Frankrijk.

— De *Presse* heeft ten onrechte aangekondigd dat de Engelsche gezant last had gekregen om zijn paspoorten te vragen, ingeval het ultimatum van zijn gouvernement over de zaak van Taiti niet werd aangenomen. De *Globe*, welke volmaakt in staat is ten deze goed onderrigt te zijn, spreekt de bowering formeel tegen. Niet alleen, zegt dit blad, is het gerucht waarvan de *Presse* spreekt, niet alleen grond ontbloomt, niet alleen heeft de heer Cowley niet den minsten last gekregen, om zijn paspoorten te vragen, maar er is zelfs bij de Fransche regering nog geene enkele officiële nota over de Taitische zaak ontvangen. De verstandigen van beide landen, voegt er de *Globe* bij, verstaan hartelijk, dat die zaak in der minne geschikt is, en de beide kabinetten hopen daarop te zullen handelen. Mocht hunne hoop weldra verwezentlijkt worden!

— Over den heer Pritchard, wordt door een der dagbladen eene biographische regtvaardiging gegeven: « Men heeft vele geruchten uitgestrooid over den heer Pritchard, zegt het blad, wij geloven dat men, en in geslaagd is om hem te beledigen. Sommigen hebben hem te Cassa gezien; anderen in Keulen of in Brussel. Alleen de zwerfende jood op meer plaatsen gezien dan Pritchard. Het is dat hij vele evenbeelden gehad heeft, want gelijk is hij nooit in Frankrijk geweest. »

De eenigste en ware Pritchard is een knecht van de school van dieftadigheid te Binnings. Toen hij eenigzins was ontholsterd, heeft het

deling genootschap hem naar Sidnej in Nieuw Holland gezonden, waar hij slager werd. Eenige jaren later werd hij het moede om vee te snijden en te villen; hij wilde deze kunst liever op menschen toepassen en werd marskramer. Dientengevolge lecht hij te Sidnej allerlei koopwaren op en ging naar Taiti. Hij is een man van 45 jaren, gemeen in zijne manieren, oplopend en zwaar geschonden van de pokken. Niettegenstaande hij zendeling is, is hij een groot kofhebbër van rum en genever. Wij vernamen deze bijzonderheden van achttingswaardige kooplieden, te Sidnej en te Taiti gevestigd, die den heer Pritchard zeer goed gekend hebben.

— Volgens berigten uit Athene, heeft koning Otto den 31. julij, op de voordragt zijner ministers, amnestie verleend aan alleen die aan de oproerige bewegingen in Akarnanië en het westelijk Griekenland, gedurende de maanden mei en juni laatstleden, deel genomen hebben, van welke amnestie nogtans Grivas en negen andere personen zijn uitgezonderd, met voorbehoud echter om hun, na de uitspraak van het vonnis over hen, gratie te verleen. Diezelfde berigten zeggen dat er sprake geweest was van wijzigingen in het kabinet, maar dat de vervanging van den minister van justitie door den heer Tricoupis de eenige is die men met zekerheid kon aankondigen. De laatste verkiezingen moesten den 13 dezer in de hoofdstad beginnen, alwaar reeds een groot aantal der in de provincien benoemde afgevaardigden aangekomen was.

NEDERLAND

»S BOSCH 30 Augustus. Mgr. Affre, de aartsbisschop van Parijs, is gisteren namiddag, vergezeld van den Zee-E. Heer kanunnik Ravinez met de stoomboot van Rotterdam in deze stad aangekomen. Zijne Hoogwaardigheid is met de epikwaadje van Z. E. den heer staatsraad gouverneur aan de stoomboot afgehaald, en aan het huis van den heer van der Hürst afgestapt. Verscheidene aanzienlijke stadgenoten zijn zijn HoogE. wezen komplementeren. Ook Mgr. van Ervas is te dien einde in de stad. Mgr. de aartsbisschop is van plan, om morgen ons seminarie te gaan zien, en overmorgen over Nijmegen naar den Rijn te vertrekken.

— Bij den gisteren plaats gehad hebbenden wedstrijd, naar het koningschap, door de schutters der societät, de *Tosa*, is na eenen hardnekkigen kamp, de overwinning behaald door den heer L. W. van den Bosch, die vervolgens onder den titel van Lodewijk VII, zijne waardigheid aanvaardt.

— Den 23 dezer des avonds, zijn HH. MM. de koning en koningin, met gevolg door Frankfort gereisd, en hebben, zonder zich op te houden, den togt naar Weimar voortgezet.

H. M. de koningin van Wurtenburg was HH. MM. tot Keulen te ontmoet gereisd, en had hoogstdezelven op de stoomboot, tot Mainz vergezeld.

De erfprins van Saksen-Weimar-Eisenach heeft de stenden van dat groot hertogdom verzocht, hiers van zijnen jonggeboren zoon te zijn. Die jongdige prins zal de namen bekomen van Karel August Willem Nikolaas Alexander Michiel Hendrik Frederik Stephanus, en die van prins Karel August voerb.

Het verslag nopens den staat der hooge, middelbare en lagere scholen, in het koninkrijk der Nederlanden, over 1847, ingekomen in de zitting van de tweede kamer der staten-generaal van den 23. juni jl., begint met de volgende algemeene opmerkingen omtrent de hooge scholen:

»Het betrekking tot het hooger onderwijs heeft het jaar 1842 weinig opgeleverd dat bijzondere vermelding verdient.

»In het onderwijzend personeel bij de hoogescho-

leeft geene verandering plaats gehad. De hoogleraren vervulden bij voortdoring hünne taak met ijver en zorg, en, volgens de berigten, door de onderscheidene kollegien van kuratoren ingezonden, hebben de studenten bij al de hoogeschoolen zich over het algemeen gunstig onderscheiden, zoo door hun zedelijk gedrag als door de getrouwe waarneming der lessen, zoo dat dan ook velen in dit jaar hunne studien met den gelukkigsten uitslag volbragt hebben.

»Intusschen werd door heeren kuratoren van eene der hoogeschoolen de opmerking gemaakt, dat het aantal uitmuntende leden, welke door die inrigtingen aan de maatschappij geschonken worden, veel grooter zou kunnen zijn, indien de *examina* met meerdere gestrengheid wierden afgenomen, en vooral de jongelieden beter voorbereid tot de akademische studien overgingen, dan thans het geval is.

»Het te dien opzichte bestaande gebrek verneemt men te moeten toeschrijven, deels aan de min volledige inrigting van kleinere latijnsche scholen, bij welke de kweekelingen alzo zeer mogelijk met al die bekwaamheden kunnen worden toegerust, die men in een aangaand akademie-burger mag vorderen, deels aan de te groote rekkelijkheid, waarmede de *examina*, waaraan zij, die niet bij erkende gymnasia of latijnsche scholen zijn opgeleid, zich moeten onderwerpen, worden afgenomen door de professoren der hoogeschool, waar zoodanige jongelieden de akademische lessen willeu volgen.

»Reeds in 1823 was de aandacht der commissie, die destijds werd bijeengeroepen ter raadpleging over sommige punten, het hooger onderwijs betreffende, ook op dat onderwerp gevestigd geworden; doch bij haar in 1830 gedrukt rapport had zij voorgesteld, dat allen die de lessen der hoogeschoolen verlangen te volgen, zonder onderscheid of zij de gymnasia ten einde toe doorloopden, dan wel die vroeger verlaten of ook daar buiten hünne opleiding ontvangen hebben, onderworpen zouden worden aan een naauw gezet en streng examen, hetwelk zou worden afgenomen door eene bijzondere daartoe te benoemen commissie, die van de hoogeschoolen als zoodanig geneel afgescheiden zou zijn.

»De staatsgebeurtenissen, die in het laatst van 1830 hebben plaats gehad, en de onrust der eerstvolgende jaren zijn oorzaak geweest dat alstoen geen bepaald gevolg aan gezegd rapport is gegeven, en dat dan ook het gezegde voorstel buiten verdere behandeling is gebleven.

»De zaak werd echter niet uit het oog verloren, maar het voornemen bleef bij het gouvernement bestaan om ten gepasten tijde, de noodige wijzigingen te maken in de bestaande verordeningen, betrekkelijk de toelating tot de akademische studien, en men verneemde zich intusschen veel goeds te mogen beloven, zoo van de verbeterde inrigting van vele latijnsche scholen en gymnasia, in de laatste jaren tot stand gebracht, als van de bij de hoogleraren veldwinnende overtuiging der noodzakelijkheid, om minder toegevend te zijn bij het afnemen der *examina*, waaraan zij, die elders dan bij de gezegde inrigtingen zijn opgeleid, zich, alvorens als studenten te worden ingeschreven, moeten onderwerpen.

»De ondervinding heeft nogtans doen zien, dat dit een en ander niet voldoende is om het kwaad geheel te verhelpen; en de bedoelde aandacht van heeren kuratoren van eene der hoogeschoolen, heeft het gouvernement dan ook slechts bevestigd in de reeds verkregen overtuiging, dat er eene meer algemeen werkende voorziening noodig is.

»Dit belang is dan ook in de laatste tijden weder in gezette overweging genomen, met dat gevolg dat door het departement van binnenlandsche zaken thans reeds te dien opzichte bepaalde voorstellen zijn gedaan, waarvan het resultaat, zoo men hoopt, bij een der eerstvolgende verslagen zal kunnen worden medegedeeld.

De dood der groot-hertogin Alexandra is eene dier gebeurtenissen, door welke de Voorzienigheid den menschen schijnt te willen toonen, dat Zij alleen over het lot der volken beschikt. Keizer Nikolaas, de vader der jonge en ongelukkige hertogin, vestigde op haar groote verwachtingen, welke hij zich niet eens de moeite gaf, te bewijzen. Door haar met prins Frederik van Hessen, den vermoed-

delijken erfgenaam der kroon van Denemarke te verbinden, hoopte hij dit rijk met onverbreekbare banden aan zijne staatkunde te hechten, en daarvan eenmaal eene soort van wingewest van het Russische keizerrijk te maken. Dit huwelijk werd door den vertrouweling des Czars, door den heer van Nesselrode bewerkt, die zijne plannen behendig verborg, teneinde Duitschlands gevoeligheid niet gaande te maken.

Maar er was meer dan een eenvoudig familieverbond te sluiten. De autokraat wilde niet alleen eene kroon op het hoofd zijner dochter plaatsen; hij wilde tevens voor altijd aan Duitschland de hertogdommen Sleswijk en Holstein ontrooven, welke slechts als bij toeval met Denemarken vereenigd zijn, en welke bij den dood van den thans regerende koning, tot de jongere takken van het huis Holstein moeten terug keeren. Om daartoe te geraken, moest men de onschendbaarheid van de bezittingen der Deensche kroon waarborgen, en hoedanig dit anders te doen, dan door een geheim traktaat, hetwelk aan Rusland een beschermheerschap verscherpte, hetwelk het zich verbond, des noods door de kracht der wapenen, te handhaven. Het gelukte den heer van Nesselrode, dit traktaat, en tevens het huwelijk der groot hertogin Alexandra tot stand te brengen.

De Czar had dus zijn doel, het voorwerp zijner wenschen bereikt. Door eene pennestreek had hij eene regstreeksche stem in het Duitse verbond verkregen; weldra zou hij vasten voet op Duitschlands bodem zetten, en God weet aan welke berekeningen zijn trotse geest zich reeds overgaf.

Die schitterende verwachtingen zijn thans teleurgesteld. De dood heeft ze eensklaps vernietigd. De groot-hertogin Alexandra is niet meer, en met haar zijn de droomen, waarmede het heerschzuchtig genie van haren vader zich streefde, vervlogen. Het kind, hetwelk zij weinige uren vóór haar afsterven ter wereld bragt, is zijne moeder in het graf voorafgegaan; tenzij dus de prins van Hessen zich met de groot-hertogin Olga, de eenige nog hwarbare dochter des keizers vereenige, hetwelk eervolgens door de Russen als verergernis van beschouwd wordt, zal de Czar het moeten opgeven, om zijne dynastie in Noordelijk-Duitschland op nieuw te zien bloeijen.

De Moskovitische staatkunde heeft echter in Denemarken reeds noodlottige sporen van haren doortogt gelaten. Het is grootendeels aan haar, dat de thans tusschen de Duitse hertogdommen en het koninkrijk bestaande verdeeldheid te wijten is; den dag voorziende, dat hij ze beiden willens of onwillens zou moeten vereenigen, heeft de Czar niets verzuimd om die inlijving voortebereiden.

Getrouw aan het stelsel, hetwelk hij met zulk eene volhardende stijfhoofdigheid ten opzichte van Polen volgt, heeft hij gemeend dat het beste middel, om den wederstand van de bevolking der hertogdommen in zijnen kiem te smoren, was, derzelver nationaliteit te ontwortelen en langzamerhand derzelver taal uit te roeijen.

De Deensche regering heeft die raadgevingen met strafbare inschikkelijkheid opgevolgd. Het heeft zich in hare berekeningen, dat de Duitse volk leent, en dat de Duitse volk leent, niet; zijn geestesleven, te krachtiger geworden, naar het de plannen van het centraal gezag heeft doorgrond en leeren kennen, en bij slot van rekening, heeft deszelfs zaak gezegevierd. (J. d. B.)

Mengselwerk.

Over het onderwijs.

Uit den Tijdsgevoet.

»Waarom is er onderscheid tusschen mensch en burger? behoren kerk en staat? zoude de zoog voor de opvoeding aan en voor alleen behooren, nu de staat van de kerk is afgescheiden; heeft hier tweederlei regeling opvoeding plaats; van den staat, voor zoover het maatschappelijke belang, van de kerk, wat het godsdienstige betreft.

Er is veel over de opvoeding getwist; naar ons oordeel is zij, in betrekking tot de ontwikkeling des volks, van groot belang. Zij is voordeelig voor den staat, omdat deze er door bevrijd wordt van in godsdienstige geschillen partij te trekken; deels, omdat de staat er door gecemancipeerd wordt van het dwangjuk der geestelijkheid, hetgeen bij eene heerschende kerk altijd na meer,

dan minder drukkende is, deels, omdat zij toelaat, zonder verschil van godsdienst, overal kunde en geschiktheid dienstbaar te maken aan het heil van den staat, maar inzonderheid, omdat zij den staat de gelegenheid verschaft, reeds vroegtijdig het verstand en hart zijner burgers vatbaar te maken voor het genot van een vrij oordeel. Waar eene heerschende godsdienst bestaat, wordt altijd min of meer het wetenschappelijk onderzoek beperkt; altijd meer of min het vrije onderzoek naar de waarheid belemmerd, maar, als een noodwendig gevolg van de vereeniging van kerk en staat, de bestrijding van de dwalingen der heerschende kerk, zij moge gegrond of ongegrond zijn, als eene staatsmisdadigheid wordt aangemerkt. De brandstapels der inquisitie leveren hiervan een droevig bewijs, maar ook de vervolging der remonstranten in ons vaderland.

Maar ook voor de kerk is de scheiding van kerk en Staat voordeelig. De waarheid moet en kan en zal altijd het spoedigst zegepraalen door hare eigene kracht. De overwinning, die zij behaalt, is voor haar altijd des te grooter, hoe geringer de hulp is geweest van de wereldlijke magt. Waar het aangehangen van godsdienstige beginselen niet met aardse voordeelen verbonden is, zal er bij de belijders van eene godsdienst de meest opregte overtuiging aanwezig zijn; waar elk godsdienstig genootschap, onder bescherming van den staat openlijk belijdt, hetgeen het als waarheid acht, zal noodwendig uit deze vrije belijdenis de dwaling in kracht verliezen, en de waarheid in kracht winnen. Het eene kerkgenootschap zal langzamerhand zich hervormen naar hetgeen in het andere beter is. Het is een christelijke wensch, dat er eene kerk zal zijn onder éenen God en éenen Verlosser; maar de vervulling van dien wensch zal het spoedigst, naar ons oordeel, worden verkregen door een vrij en onafhankelijk en wetenschappelijk onderzoek, uit waarheidsliefde ontsproten, en volbragt met den geest der liefde en onderlinge verdraagzaamheid. Alle kunstmatige éénheid, elke gedwongene vereeniging, vermindert de vervulling van dien wensch. Waar verschillende gevoelens vrij en onafhankelijk naast elkander bestaan, wordt ieder er toe genoopt tot onderzoek en overweging, eerst uit begeerte tot zelfbehoud, later uit liefde tot de waarheid. In den beginne mogen partijdigheid, vooringenomenheid en liefdeloosheid de gezellinnen zijn van den strijd van gevoelens, allengs begint de waarheid bij 'nenigen' hare stem te verheffen, en ongemerkt wordt de grond tot meerdere vereeniging gelegd.

Hoe dit zijn moge; hoe men ook over het wenschelijke of niet wenschelijke van kerk en staat moge oordeelen; hetzij men de gebeurtenissen der 15de eeuw moge betreuren als de losscheuring van de banden, die eene algemeene christelijke kerk te zamen verbonden; hetzij men de omwenteling van 1795 beschouwe als eenen nationalen opstand tegen God; hetzij men met ons de afscheiding van kerk en staat als een der meest zegenrijke gevolgen der groote Fransche omwenteling aanneme, ieder die onbevooroordeeld den tegenwoordigen tijd beschouwt, zal overtuigd zijn, dat de herstelling van eene heerschende kerk onbestaanbaar is met de tegenwoordige orde van zaken; er zoude eene tweede omwenteling noodig zijn, indien men eene heerschende kerk in Nederland wilde herstellen; ieder moet zich tegenwoordig aan de noodwendige gevolgen van de afscheiding van kerk en staat onderwerpen; elk moet zich schikken in de wederzijdsche opofferingen, welke de gelijke bescherming der godsdiensten noodig maakt.

De afscheiding van den staat en de kerk hebben beiden regten op het onderwijs. De staat is gerechtigd, zoowel als verplicht, te zorgen voor het onderwijs, hetgeen de burgers als zoodanig noodig hebben; aan de kerkgenootschappen verblijft de zorg voor de vorming der aaustaande leden. Voor den staat is het onderwijs eene zaak van maatschappelijk belang; voor de kerkgenootschappen van louter godsdienstigen aard. De regten van den staat worden verkort worden wanneer de burgers worden opgevoed en onderwezen in Sektescholen, geheel in strijd met de belangen van den staat, en verdraagzaamheid en eendragt onder de belijders van verschillende gezindten wil. De kerkgenootschappen zouden in hunne regten verkort worden, wanneer de staat onderwijs gaf in de geopenbaarde godsdienst.

Dit zijn, naar ons oordeel, de noodwendige resultaten, waartoe de onderscheiding tusschen staat en kerk leiden moet. Wij behooren geenzins tot die dwaling, welke eenen staat zonder godsdienst willen.

Een staat, met uitsluiting der godsdienst, komt ons even onmogelijk voor, als bij mogelijkheid verderfeljk. De maatschappij bestaat uit menschen, wier hart door hoogere beginselen beziel wordt dan van stof en aarde. Toenadering tot God, en vervreemding van hem, zijn de oorzaken van deugd en zonde, en deugd en zonde dringen in alle maatschappelijke betrekkingen door. Het maatschappelijk leven is naauw vereenigd met het godsdienstig leven; dit feit bestaat door Gods almacht, het is boven het vermogen van den mensch, hieraan iets te veranderen, en al ware het mogelijk, niets zoude meer verderfeljk voor den staat zijn. Wij hebben in de eerste maanden van ons tijdschrift reeds aangewezen, dat de meeste nationale gebreken uit gebrek aan godsdienstigheid voortkwamen. Wij herhalen het nog. Naauwgezette pligtsbetrachting, eerlijkheid, vrijmoedigheid, opregtheid, orde, gehoorzaamheid aan wet en overheid, al deze deugden, zoo hoogst noodig voor de maatschappij, zij worden alleen door godsdienst aangekweekt, en hoe zoude het dan niet achterverderfeljkst zijn, wanneer men de godsdienst van den staat uitsloot? Daarenboven bedoelt voortreker de staat niet alleen de veiligheid, maar ook het geluk zijner burgers; en welke hel zonde er op aarde bestaan, wanneer de maatschappij was te zamen gesteld uit niets dan uit aardschgezinde egoïsten; zoo de staat geene andere beginselen toeliet, dan welke in eigenbelang kunnen oorsprong nemen? Het is eene dwaasheid, eenen staat te willen, met uitsluiting van godsdienst; wie immer zulk een stelsel voordroeg, wij deden het zeker niet.

De staat heeft het grootste belang bij godsdienst, en daarom ook het godsdienstige onderwijs. Wanneer er geene kerkgenootschappen waren, die voor het onderwijs in de godsdienst zorg droegen, de staat zoude verplicht zijn eene godsdienst uit te kiezen en die in de scholen te doen onderwijzen. Deze noodwendigheid heeft zich ook geschiedkundig geopenbaard. Toen de Fransche omwenteling alle kerkgenootschappen had uitgesloten, zag men zich wel genoodzaakt te dekretieren, dat er één God was, en dien te doen onderwijzen. Maar Nederland is een land waar kerkgenootschappen bestaan. De kerkgenootschappen ge en onderwijs in het godsdienstige; en de vraag is nu alleen deze: Zal de staat ongelijks godsdienstig onderwijs geven, en, zoo ja, hoedatig? Zal de staat de christelijke godsdienst in de scholen doen onderwijzen, volgens hetgeen hij meent, dat tot de algemeene waarheden van die godsdienst behoort, of hij zal zich uitsluitend bepalen tot een maatschappelijk onderwijs, met voorbereiding van de jeugd voor het godsdienstig onderwijs bij de verschillende kerkgenootschappen?

Het eerste is het stelsel van den hoogleeraar Hoofstede de Groot; het tweede het onze.

CORRESPONDENTIE.

R. maakt ons opmerkzaam dat in het verslag van het schutters-feest der Unie, geplaatst in ons vorig nummer onder de rubriek: *Ingezonden Stukken*, een paar onnaauwkeurigheden voorkomen, en verzoekt ons die door de volgende mededeeling te herstellen:

1o. Dat de schutterij *Récréation* te Oss, noch bij den optocht, noch bij den wedstrijd is tegenwoordig geweest; en

2o. Dat de zilveren medaille is behaald door de schutterij *Phil-Harmonie* te Tilburg en niet door de schutterij *Amicitia* aldaar.

Advertentien

* * Getrouwd door J. VAN DE GRIENDT.
en
N. H. B. PANIS.
's Bosch, den 29. Augustus 1844.
Eenige kennisgeving zoo binnen als buiten de stad.

ISAÏAK HARTOG,
Koppen te Tilburg, maakt, aan de daarbij belanghebbenden bekend, dat hij een Nieuw Fabrick heeft daargesteld van
MARQUIN LEIDER,
IN ALLELEI KLEUREN,
zoo wel voor BOEKBINDERIJEN als voor
SCHONEN en LAARZENMAKERS; bevelende hij zich in de gunst van het geëerd Publiek; belovende eens prompte en civiele bediening.

* * Bij **FRANÇOIS MARIE**, te 's Borch, zullen te bekomen alle soorten van

BLOEMBOLLEN,

als: HYACINTEN, TULPEN, NARCISSEN, GLADIOLUSSEN, RENONKELS, ANEMONEN enz. tot de billijkste Prijsen. Prijs-Courant gratis te bekomen, en verzoeken brieven en bestellingen franco.

Pensionnat d'Asten,

près de HELMOND.

F. HOEBENS, directeur.

La distribution des prix a eu lieu le 28 Août. Les Elèves, au nombre de 32 et divisés en classes supérieure et inférieure, ont remporté les premiers prix dans l'ordre suivant:

CLASSES.

Supérieure. Inférieure.

Langue Française.

Mr. A. Blom, de Bois-le-Duc. Mrs. A. Hennebert de Rotterdam et H. Swinkels de Lieshout.

Arithmétique.

P. Bergman du Lemmer en Frise. Mrs. P. A. van de Mortel de Deurne et J. Reggers de Bois-le-Duc.

Géographie et Histoire.

A. de Nies d'Amsterdam. Mrs. H. Swinkels de Lieshout et G. van Koolwijk d'Ewijk près de Nimègue.

Calligraphie.

H. van den Bogaert de Bois-le-Duc. Mr. P. A. van de Mortel de Deurne.

Style épistolaire.

A. Blom de Bois-le-Duc. H. Swinkels de Lieshout.

Langue Hollandaise.

C. Claessens de Goor en Overijssel. G. van de Koolwijk d'Ewijk.

Langues.

Allemand.

P. Bergman du Lemmer. Mrs. C. Claessens de Goor et A. Blom de Bois-le-Duc.

Anglaise.

Doctrine Chrétienne.

G. van Eijk de Deurne.

Dessin (ordinaire.) Dessin (architecture.)

H. van den Bogaert de Bois-le-Duc. Mrs. G. van Koolwijk d'Ewijk et G. J. Leenarts d'Utrecht.

Musique.

Piano.

J. Lombaerts de Kaatsheuvel. Mr. H. van den Bogaert de Bois-le-Duc.

Violon.

Des pièces de musique vocale et instrumentale exécutées par les Elèves; des discours en Français et en Hollandais; une logomachie en Hollandais, Français, Anglais, Allemand et Latin, contribuaient beaucoup à l'agrément et à la satisfaction de l'auditoire distingué.

* * Gebr. MULLER, Boekhandelaars te 's Hertogenbosch, hebben uitgegeven en alomt ver-zonden:

LEERBOEK DER ALGEMEENE ONTLEEDKUNDE toegepast op de Natuur- en Ziektekunde van den mensch, door Dr. L. MANDL. Uit het Fransch vertaald, en met eenige aanmerkingen voorzien, door Dr. J. G. KLOPPAN, offic. van gezondh. 2e klasse. Twee deelen, met vijf uit-slaande Platen. Prijs..... f 0,90.

DE SIJMPATHETISCHE MIDDELEN en GENEESWIJZEN, of het gebruik van Amuletten, Bezwingingen, Magtspreuken, enz. in de Geneeskunde, onderzocht, historisch-kritisch behandeld, en naar de natuur verklaard, door Dr. G. F. MOSR. Prijs..... f 0,90.

HOE WERKT DE LEVERTRAAN ALS GENEESMIDDEL? Naar het Hoogduitsch van Dr. HANS KLENCKE; met aanmerkingen van Dr. M. J. GODEFROI. Prijs..... f 1,20.

MEN VRAAGT

Wat eenen HEER bij fatsoenlijke lieden in nabijheid van de stad 's Bosch, eene Kamer met de Meest. Adres met frankeerde brieven, onder letter bij den Drukker dezer.

Gedrukt bij D. A. A. de ROOY